

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniki in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

Cena lista je \$8.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., TOREK, 7. OKTOBRA (OCTOBER 7), 1947

Subscription \$8.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 196

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Komunistične stranke v Evropi v borbi proti imperializmu

Cilj je preprečenje vojne in podjarmljenja Evrope in Azije. Ustanovitev mednarodnega informacijskega biroja v Belgradu naznanjena

Moskva, 6. okt.—Komunistične stranke v devetih evropskih državah—sedem v vzhodni Evropi in Franciji ter Italiji na zapadu—so združile svoje sile v borbi proti ameriški imperijalizmu. Naslovile so poziv 18,000,000 članom, naj formirajo mednarodno protikomunistično koalicijo v vseh državah, vodijo odprto protivojnino in prepričajo podjarmljenje Evrope in Azije.

Istocasno so ustanovile mednarodni informacijski biro s sedežem v Belgradu, ki naj bi organiziral izmenjavo znanja, izdal mednarodni list in v službi potrebe koordiniral aktivnosti komunističnih strank na podlagi vzajemnega sporazuma. To se smatra za najznejšji korak komunistični razvoj v mednarodni areni od leta 1935, ko je kominterni predlagala formiranje združenih front proti vojni fašizmu. Kominterni je bila razpisano razpisna v maju leta 1943, ko je druga svetovna vojna dosegla vrh.

Maršal Tito je v svojem govoru zadnji teden pred jugoslovansko narodno fronto orisal komunistični program glede formiranja narodnih front v vsaki državi in mednarodne koalicije narodnih front, ki naj bi tvorile jedro komunističnih strank.

Zgodovinski odločitve je namreč pravda, glasilo ruske komunistične stranke. Padla je na konferenci voditeljve komunističnih strank na Poljskem. Konferenca so se udeležili reprezentanti komunističnih strank iz Rusije, Jugoslavije, Češkoslovaške, Poljske, Rumunije, Ogrske, Francije, Italije in Bolgarije.

Rusijo sta reprezentirala na konferenci Andrej Ždanov in G. M. Malenkov, člana politbiroja, Jugoslavijo podpredsednik vlade Edvard Kardelj in Milovan Djilas, Češkoslovačijo E. Slavski in S. Bastovanski, Rumunijo Gheorgiu Dej in Ana Pauker, Francijo Jacques Duclos in Etienne Rajon, Italijo Luigi Longo in Eugenio Reale, Poljsko Vladislav Gomulka in Hilarij Minc, Ogrsko M. Farkasche in J. Revai, Bolgarijo pa V. Cervenkov in V. Poptomov.

Poročilo o mednarodni situaciji je podal Ždanov. Potem je bila sprejeta deklaracija o smernicah z ostro obsodbo ameriškega imperializma, kakor tudi izjavila politike desničarskih socializmov ali socialnih demo-

kratov. Omenjeni so Leon Blum, bivši francoski premier; Clement Attlee, predsednik britske delavske vlade; Ernest Bevin, britski zunanji minister, in dr. Kurt Schumacher, v oja stranke socialnih demokratov v Nemčiji. Deklaracija jih označuje za "najete hlapce imperializma, ki skušajo zaneti razkol v vrstah delavskega razreda."

Deklaracija odprto naglašuje, da je svet razkolan na dva tabora — imperialističnega in protikomunističnega. "Glavni cilj prvega tabora je svetovna hegemonija ameriškega imperializma in uničenje demokracije," pravi deklaracija. Celotno v teku vojne sta skušali Amerika in Velika Britanija odstraniti vodilna tekmeča—Nemčijo in Japonsko — s svetovnih tržišč. Ameriški načrt predvideva ekonomsko in politično podjarmljenje Evrope, Kitajske, Indonezije in držav v Južni Ameriki. Imperialistični tabor uporablja arzenal različnih taktik. Med temi so direktne grožnje glede uporabe oborožene sile, izsiljevanja, pritisk in podkupnine pod krinko liberalizma in pacifizma. Namen taktik je zavajanje politično nezrelih ljudi.

Z ozirom na sedanjo situacijo mora protikomunistični tabor dobiti na svojo stran vse demokratske sile v Evropi za borbo proti imperialistični agresiji. Komunistične stranke morajo prevzeti vodstvo borbe ter odločno braniti neodvisnost in suvereniteto svojih držav. Stati morajo trdno v tej borbi in grožnje jih ne smejo prestrašiti. Ako bodo odločne, se bodo načrti imperialistov in agresorjev izjalovili."

Arabska protestna stavka v Palestini

Jeruzalem, Palestina, 6. okt.—Čez milijon Arabcev je zastavilo v znak protesta proti razkosanju Palestine na dve državi — židovsko in arabsko. Vse arabske trgovine v Palestini so zaprle vrata. Poročila trdijo, da je stavka mirna in da se ni pripetil noben incident.

Clay odobril amnestijo nacistov

Berlin, 6. okt.—Ameriški general Lucius D. Clay je odobril pogodno amnestijo za 750,000 nacistov, kar pomeni, da ne bo

Visoke cene nevarnost za deželo

Bowles izrazil bojazen pred depresijo

Washington, D. C., 6. okt.—Newyorški župan William O'Dwyer, A. F. Whitney, predsednik bratovščine železniških spremnikov, in Chester Bowles, bivši načelnik uraca za kontrolo cen, so izjavili, da so visoke cene največja nevarnost za Ameriko. Vsi so zvrnili odgovornost za druginjo na republikansko stranko. Nastopili so na radijskem programu, katerega je sponzoriral osrednji odbor demokratske stranke.

O'Dwyer je dejal, da je odmerjanje živil že v veljavi v veljavi v New Yorku — neprostovoljno odmerjanje po republikanskem vzorcu. Revni ljudje so prizadeti, ker ne morejo kupovati živil.

Whitney je bil najbolj oster v obojnjanju republikancev. Obdolžil jih je podpiranja načrtnih monopolov v Ameriki. "Profitti korporacij v tem letu bodo znašali najmanj \$17,500,000,000," je dejal. "Delavci ne smejo pozabiti tega dejstva. Republikanska stranka se je postavila na stran monopolistov."

Bowles je rekel, da bo Amerika zabredla v katastrofalno depresijo, če ne bodo podzeti koraki za ustavitve inflacije. Republikanska stranka sprejema in se pokori ukazom Zveze ameriških tovarnarjev, ki je uspela v svojem pritisku na kongres in ga pridobila za odpravo kontrole cen.

do postavljeni pred sodišča zaradi svojih aktivnosti kot člani nacistične stranke pod režimom diktatorja Hitlerja. Denacionalizacijski zakon v ameriški okupacijski coni je bil amandiran v soglasju s priporočili nemških članov ameriškega sveta.

KONVENCIJA AMERIŠKE DELAVSKE FEDERACIJE

Clani eksekutivnega sveta se sestali na seji

LEWIS VZTRAJA V OPOZICIJI

San Francisco, Cal., 6. okt.—Danes se je pričela v tem mestu letna konvencija Ameriške delavske federacije. Vse kaže, da bo viharna. Člani eksekutivnega sveta so se sinoči sestali na tajni seji, na kateri so razpravljali glede sklenitve kompromisa o resoluciji, ki bo predložena delegatom.

Poročilo pravi, da resolucija vključuje poziv na uradniške u-nij ADF, naj podpišejo zaprisežene izjave, da niso komunisti. V smislu provizije Taft-Hartleyevega protidelavskega zakona. Diskuzija o resoluciji se bo pričela jutri. Doznavajo se, da se je federalni delavski odbor odločil za modifikacijo omenjene provizije. Robert Denham, pravni svetovalec odbora, je odločil, da morajo uradniški vseh u-nij podpisati zaprisežene izjave, da niso komunisti. Možnost je, da bodo člani odbora zavrgli Denhamov odlok.

Protidelavski zakon bo predmet debata na konvenciji, ki bo trajala dva tedna. Proti podpisu izjav se je izrekel John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA, na seji članov eksekutivnega sveta ADF, ki se je vršila pred nekaj tedni v Chicagu. Vsa znamenja kažejo, da on ne bo revidiral svojega stališča, temveč vztrajal v opoziciji.

Na zborovanju reprezentantov departamenta stavbnih in kovinarskih unij ADF v San Franciscu so bile soglasno sprejete resolucije, naj vsi izvoljeni uradniški podpišejo izjave, da niso komunisti. Tajne seje, katero je sinoči sklical William Green, predsednik ADF, se je udeležilo 13 podpredsednikov federacije. Razprava je bila o vprašanju, ali naj se sprejete resolucije predložijo delegatom na konvenciji ali ne.

Lewis je konferiral s člani eksekutivnega odbora rudarske unije. Po konferenci je nazna-

Velika Britanija bo znižala armado

Odločitev padla na seji kabineta

London, 6. okt.—Velika Britanija bo v prihodnjih 18 mesecih znižala svojo oboroženo silo za polovico v smislu zaključka, ki je bil sprejet na tajni seji članov Attleejevega kabineta, pravi poročilo iz zanesljivega vira.

Odločitev pomeni, da bo več sto tisoč vojakov, monarjev in letalcev odpuščenih. Ti bodo zamašili vrzeli v industrijah, ki se pritožujejo zaradi pomanjkanja delavcev. Velika Britanija hoče povečati produkcijo in se izvleči iz ekonomske krize.

Seje članov kabineta se je udeležil feldmaršal Montgomery, šef generalnega štaba. Doznavajo se, da se ni strinjal z zaključkom glede znižanja oborožene sile.

Demobilizacija bo dovršena v dveh fazah. Prva faza bo dovršena v marcu prihodnjega leta, ko bo okrog 150,000 vojakov demobiliziranih. Druga faza bo dovršena šest mesecev pozneje, ko bo nadaljnjih 250,000 mož demobiliziranih.

Pričakuje se, da bo premier Attlee kmalu informiral britsko javnost o sprejetem zaključku. Britska oborožena sila, bo znižana doma v Palestini in drugih deželah. Napoved je, da bo odpuščenih iz armade, mornarice in letalske sile čez pol milijona mož.

Sedanja britska oborožena sila šteje okrog 1,280,000 mož. Attlee je pred nekaj meseci zagotovil parlament, da bo ta sila znižana na milijon mož v tem letu.

Zidovski begunci dospeli v taborišče

Famagusta, Ciper, 6. okt.—Britski parnik Snowdon Smith je pripeljal 835 židovskih beguncev iz Hajfe, Palestina. Vsi so bili odvedeni v taborišča. Dva britska parnika sta prej pripeljala čez dva tisoč židovskih beguncev v luko.

nil, da so vsi izrekli proti podpisu izjav, da niso komunisti. Na Lewisovo stran se je postavil William L. Hutcheson, predsednik tesarske unije in podpredsednik ADF.

Domače vesti

Nov grob v Penni
McDonald, Pa.—Dne 2. okt. je po daljšem bolehanju umrl Martin Strupek st., star 72 let, v Ameriki 48 let, član društva 231 SNPJ v Primrosu. Prejdnja leta je živel v Midwayu in okolici, nedavno pa se je preselil v to naselbino. V jednoti se je udeleževal dolga leta in bil do boleznit tudi društveni predsednik. Zapuščena žena, štiri poročene hčere, štiri sinove, devet vnukov, v Green Bayu, Wis., pa brata Josepha.

Srebrna poroka
Waukegan, Ill.—Nedavno sta tukaj obhajala 25-letnico zakonskega življenja Ignac in Kristina Kirn v družbi prijateljev v Narodnem domu.

Smrt v avni nesreči
Joliet, Ill.—Raymond Lamuth je 11. sept. podlegel požarom, ki jih je dobil v avni nesreči, pri kateri je izgubil življenje tudi Edward Mrzak. Star je bil 25 let in vojni veterani. Zapuščena starša, pet bratov, dve sestri, štiri bratrance in več drugih sorodnikov.

Iz Clevelanda
Cleveland, — V bolnišnici je umrla Ana Maurich, rojena Meckinda, stara 46, doma iz Cerknice, v Ameriki 27 let. Stanovale je v Collinwoodu in bila članica SDZ. Tukaj zapuščena moža, hčer, dva sinova, dve sestri in brata, v starem kraju pa mater, tri sestre in brata. — Dalje je umrl George Faris, star 72 let. Zapuščena dva sinova in hčer, v Bostonu pa brata in sestro. — Po kratki bolezni je umrl v bolnišnici Frank Mervar, star 50 let, rojen v Clevelandu. Tukaj zapuščena tri brate, v Conneautu, O., sestro, v Californiji pa mater in brata. — V bolnišnici St. Alexisa se nahaja žena stavbenika Franka Strumbija iz Euclida. — Poročila sta se Mary Ponikvar in Monte T. McCarthy, kakor tudi Catherine Pech in William Garozza ter Rose Troha in Joseph Jarz. — Iz bolnišnice se je vrnila Josephine Vogel.

Nov grob v Milwaukeeju
Milwaukee, — Dne 21. sept. je po trimesečni bolezni umrla v bolnišnici Marica Kopach, stara 56 let, doma iz Medvod, Gorenjsko. Bila je vdova. Zapuščena poročena hčer, dva sinova in šest vnukov.

Angleški rudarji zahtevajo zvišanje

London, 6. okt.—Člani eksekutivnega odbora rudarske unije zahtevajo zvišanje plače za štiri dolarje na teden. Delavska vlada premierja Attleeja je podražila premogovnike. Unija ima okrog 709,000 članov.

AMERIKA SE ODLOČILA ZA UMAKNITEV RESOLUCIJE

Kooperacija med balkanskimi državami in komisijo Združenih narodov

VPRAŠANJE SVOBODE TISKA

Lake Success, N. Y., 6. okt.—Amerika je naznanila, da bo umaknila resolucijo z zahtevo, naj generalna skupščina Združenih narodov spozna Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo za krive agresije proti Grčiji, ako se bodo te države izrekle za kooperacijo s komisijo Združenih narodov, ki naj bi šla na Balkan v svrhu nadziranja. To je naznanil Herschel Johnson, ameriški reprezentant, na seji 57 članov političnega odbora.

Njegova poteza je odmev naraščajoče opozicije proti ameriški zahtevi, naj skupščina prizna Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo za krive agresije proti Grčiji. Nobenega izgleda ni, da bo ameriška resolucija sprejeta s potrebno dvetretjinsko večino na zborovanju skupščine. To pojasnjuje, zakaj se je Johnson odločil za umaknitev resolucije.

Sprejetje slične obsodbe na sejah varnostnega sveta je preprečil ruski delegat Andrej Gromiko, ki se je poslužil pravice vetarjanja.

Delegati Francije, Belgije, Egipta in Colombije so izjavili, da se ne strinjajo z ameriško resolucijo z zahtevo, naj skupščina spozna Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo za krive agresije proti Grčiji. Belgijski premier Henri Spaak je predlagal sprejetje francoskega amandamenta glede izločitve obdolžitve proti tem balkanskim državam, ako se bodo obvezale, da bodo kooperirale s komisijo Združenih narodov. Johnson je pristal na predlog in sugeriral, naj te države podajo izjavo o svojem stališču.

Amerika je naletela na opozicijo v svoji ofenzivi proti Sovjetski uniji. Več delegatov je izjavilo, da je namen ofenzive izločitev Rusije iz organizacije Združenih narodov in pretvoritev te v zvezo proti kominterni.

Vprašanje svobode tiska je prišlo v ospredje, ko sta Rusija in Ukrajina zahtevali, naj organizacija Združenih narodov ustavi podžiganje vojne v listih. Obe sta ponovno udarili po vojnih hujskačih v Ameriki.

EKONOMSKA IN POLITIČNA ZDRUŽITEV MED POSARJEM IN FRANCIJO

Saarbrücken, Posarje, 6. okt.—Pri parlamentarnih volitvah so se volilci v Posarju izrekli za ekonomsko in politično združitev s Francijo, kar pomeni, da bo ta industrijska kotlina postal del Francije.

Pri volitvah, ki so se vršile pred dvajsetimi leti, so se prevolilci izrekli za spojitve z nekdanjo Nemčijo. Pri večerajšnjih volitvah so zmagali kandidati iz komunističnih strank, ki so za ekonomsko in politično združitev, z veliko večino Komunisti, 40,7% od oddanih glasov.

Priskakuje se, da bo novi parlament odobril ustavo, da Posarje pretрга vse zveze z Nemčijo. Provinca bo postala avtonomna enota v francoski ekonomski Posarje je zdaj pod okupacijo francoskih čet.

Amerika in Velika Britanija sta se izrekli za francosko konvencijo Posarja, ki obsega 726 kvadratnih milj. Zdaj čakata na

deklaracijo Rusije, ki še ni objavila svojega stališča. Uradniški francoske vojske vlade v Posarju so izrazili zadovoljstvo z izidom volitev, katerih se je udeležilo 498,650 volilnih upravičencev. Okrog deset odstotkov pri volitvah oddanih glasov je bilo razveljavljenih.

Konservativna krščanska ljudska stranka je dobila 230,062 glasov in 28 sedežev v parlamentu. Stranka socialnih demokratov je dobila 147,255 glasov in 17 sedežev, komunistična 37,934 glasov in dva sedeža, demokratska pa 54,253 glasov in tri sedeže.

Ko bo združitev dovršena, bo Francija socializirala premogovno in jeklarsko industrijo v Posarju. Francoski denar bo v obtoku v provinci. Prebivalci bodo lahko potovali neovirano, ne bodo pa imeli reprezentacije v francoskem parlamentu. Delavci v Posarju bodo dobivali živila v istih odmerkih kot delavci v Franciji.

Ta kartunist je dobro posnel "duh" Trumanove Amerike ...

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$5.00 na leto. \$4.00 za pol leta. \$3.00 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$5.50 za celo leto. \$4.75 za pol leta; za inosestanstvo \$11.00.

Subscription rates: For the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cook County \$5.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Črna oglaso po dogovoru.—Kopiralni doplovi in nenasročni članki se ne vračajo. Kopiralni literarni vrobini (črtice, pesni, drama, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil pošiljnice.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA

2857 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Senca antidelavskega zakona

Včeraj, 6. oktobra se je v San Franciscu pričela letna konvencija Ameriške delavske federacije. Prihodnji teden ji sledi konvencija CIO v Bostonu. Na obe konvenciji bo padala težka senca Taft-Hartleyevega zakona. Na obeh konvencijah bo vprašanje, kako daleč naj se unije pokore temu zakonu, posebno pa odredbi vrhovnega pravnega svetovaleca in tožila zveznega delavskega odbora Denhama, ki je odredil, da morajo člani eksekutiv obeh delavskih federacij vložiti izjave, da niso "komunisti", predno se more kakšna mednarodna ali krajevna unija poslužiti delavskega odbora, odnosno "delavskega" zakona pri kolektivnih pogajanjih.

Ta zakon so voditelji obeh delavskih federacij in posameznih unij ožigosali kot "suzenjski" in "fašistični". Posebno ga s temi znankami krsti William Green v vsakem svojem govoru. Da ta zakon močno diši po fašizmu, ni nobenega dvoma, kajti namen zakona je omrtvititi in zadaviti vse unije in delodajalcem zopet dati v roke bič industrijskega feudalizma, da bodo lažje krotili in poljubno izkoriščali delavce pri delu. V ta namen jim daje v roke vsa legalna sredstva, ki so jim bila na razpolago od pričetka industrijskega in delavskega gibanja do sprejetja Norris-LaGuardijevega antinijunjskega zakona, odnosno do New Deal. V resnici jim daje še več, kajti ta zakon je dejansko vpregel država, ki naj delodajalcem pomaga krotiti in daviti unije. Pod tem zakonom sploh kapitalistična vlada v veliki meri prevzema vlogo "krotilca" in razbijalca unij.

Da pišemo te vrstice, nam je dala povod situacija, ki se je zadnje tedne razvila v vodilnih krogih ADF. V mislih imamo notranji spor, ki je nastal v eksekutivi na njeni zadnji seji, ki se je vršila sredi septembra v Chicagu. Konflikt je nastal v zvezi s prej omenjeno odredbo vrhovnega pravnega svetovaleca delavskega odbora Denhama. Specifično je spor nastal vsled tega, ker se je John L. Lewis uprl ostalim članom eksekutive, ki so bili pripravljene pokoriti se tej Denhamovi odredbi in ponižno izjaviti, da niso "komunisti". Sicer jih tega nihče ne obtožuje, kakor tudi ne Lewisa, kajti vsi voditelji so notorično antikomunistični in zvesti pristaši kapitalizma. Ampak Lewis je toliko "trmast", da je blokiral kapitulacijo eksekutive pred totalitarsko odredbo Denhama.

V tem sporu so vse naše simpatije na strani Lewisa. Ako je ta zakon suzenjski in fašističen, kot pravijo Green in drugi unijski voditelji, potem bi bila ne samo največja ironija, marveč tudi zabloda; ako bi se mu delavstvo pokorilo na eni sami točki. Fašističnega zmaj namreč ne morete streti, ako se mu pokorite, marveč edino z neizprosno borbo na vsej črti! Ako pa ta zakon ni tako zločest kot pravijo vsi delavski voditelji in kot ga prikazujejo vse analize delavskih odvetnikov, tedaj pa je strašenje v fašizmu ve retorika in demagogija. Ampak po našem mnenju ni to nobeno strašenje.

Izmed vseh članov eksekutive kakor tudi na splošno izmed vseh delavskih voditeljev je Lewis pokazal največ hrbenice in volje za odločno borbo proti temu zakonu. In sicer na vsej črti! Povsem se razlikuje od onih delavskih voditeljev, ki so že klecnili in vložili vse preliminarne prijave ter procedure, ki jih kloče zakon v svrhu "kvalificiranja" za Taft-Hartleyevo natezalnico.

Kot poroča Federated Press iz San Franciscu sta se konvenciji kovinarskega in stavbinskega departamenta izrekli za pokoritev Denhamovi odredbi in izdelali resolucijo, ki bo predložena konvenciji ADF. Resolucija je naperjena proti Lewisu, kar pomeni, da se obeta vroč boj, kajti o njem je znano, da se je odločil za boj proti Taft-Hartleyevemu zakonu na vsej črti. Ako zmaga na konvenciji, tedaj bo moral kapitulirati zvezni delavski odbor in preklecati Dunhamovo odredbo, ki je tako rekoč zaustavila vse funkcioniranje tega zakona in odbora.

S stališča nasprotnikov tega zakona bi bilo to pozdraviti, ampak vprašanje je, ako bi s tem ne bilo paralizirano tudi vse kolektivno pogajanje. Vprašanje namreč je, da-li se more kakšna unija pogajati za novo pogodbo izven tega zakona, ne da bi zašla v past. Voditelji tiskarske unije so na primer prišli do zaključka da je to nemogoče. Zato je zadnja konvencija te unije tudi sklenila, da bo opustila vsako formalno sklepanje pogodb. Na drugi strani so nekateri unijski voditelji, med njimi tudi Lewis mnenja da se lahko vrše kolektivna pogajanja tudi izven tega zakona, to je, ako se unija odloči, da ne bo iskala nobene "usluge" ali "pomoci" pri delavskem odboru. Tu vprašanje vsekakor ne bo rešeno predno o njem ne izreče svoje sodbe vrhovno sodišče. Razvidno pa je, da bo medtem lahko marsikakšna unija zelo oslabiljena, neglede ako se poslužijo tega zakona ali pa ne. To je ena izmed tajnih pasti ali bomb, ki so skrite v tem zakonu.

Na tej konvenciji ADF bo storjen ponoven pritisk na CIO za organsko združenje obeh delavskih federacij. Zadnje mesece so voditelji ADF razvili večjo kampanjo za združenje vseh unij pod enotno federacijo. Za to združenje so se izrekle tudi vse državne delavske federacije, ki so imele svoje konvencije zadnje čase. Enak odmev je prišel tudi od nekaterih krajevnih unij CIO. Toda na splošno so glavni voditelji unij CIO, kakor tudi vsa eksekutiva CIO, zelo hladni napram tej ideji. In sicer deloma vsled tega, ker se boje, da bi po spojitvi prišlo do razkosa in industrijskih unij in deloma, ker amatirski, da so voditelji ADF preveč konservativni.

Ker to mišljenje ni brez vsake podlage, je to vprašanje vsaj navidezno kočljivo. Toda nobenega vzroka ni, zakaj bi se ne mogli vnaprej zavarovati pred razkosenjem industrijskih unij. Dejstvo namreč je, da s strani Taft-Hartleyevega zakona preti velika nevarnost vsem unijam. Ta nevarnost bo toliko večja, dokler bo delavstvo razcepjeno. Izven ustanovitve masne delavske

Glasovi iz naših naselbin

Novi krožki P. S. in druge vesti

Cleveland, O. — Mesec september 1947 bo ostal kot zelo pomemben mesec v zgodovini Progresivnih Slovencev, ker so bili v tem mesecu ustanovljeni kar trije novi krožki naše organizacije.

Na pobudo Mary Musich in s pomočjo Mary Rodich, se je zbralo 30 naprednih slovenskih žena iz West Allisu in Milwaukeeja, Wis., da tam ustanovijo nov krožek Prog. Slovencev. Ustanovna seja se je vršila na 16. sept. v dvorani National Club, Milwaukee. Članice so z navdušenjem sprejele načelno izjavo in namen organizacije, in vsaka je vestno obljubila, da pripelje eno ali več novih članic na prihodnjo sejo. Izvolile so sledeči odbor: Preds. Mary Musich, podpreds. Mary Shular, tajnica Anna Puncer (2107 S. 65th St., West Allis), blagajničarka Mary Sterle, zapisničarka Angela Ohojak. Nadzorni odbor: Mary Rodich, Josephine Kosic in Rose Music. Prosvetni odbor Mary Gornik, Agnes Medved in Tončka Buntek.

Krožku je bil izročen čarter št. 8 Prog. Slovencev Amerike. Sklenile so, da plačajo 30 centov na mesec, 20 centov v glavnem blagajno in 10 centov v krožkovo blagajno. Seja se bodo vršile vsak tretji torek v mesecu v dvorani National Club, 725 W. National Ave., Milwaukee.

V sredo 18. sept. so pa naše napredne žene in dekleta v Chicagu in okolici sklicale sejo v Slovenskem delavskem centru na 4301 S. Lawndale ave., da ustanovijo krožek Progresivnih Slovencev. Glavno vlogo pri sklicanju je imela Frances Vider, s pomočjo sledečih naprednih žena: Anna Medvešek, Angela Zaitz, Anne Beniger, Minka Alesh, Mary Thaler, Louise Harmon, Mary Andreas, Antoinette Urbanz, Frances Vidmar, Louise Robaus in Ann Sannemann.

Na tem sestanku je bilo navzočih 70 slovenskih naprednih žena iz Chicaga, Berwyna, Cicerea, katere so tudi z navdušenjem sprejele namen in načelno izjavo naše organizacije. Vpisalo se jih je 72 po številu, da postanejo članice Prog. Slovencev. Stavile so mnogo vprašanj in s tem pokazale, da se v resnici zanimajo za naše delovanje. Pazno so sledile poročilu o delovanju v jugoslovanske srote in so bile veselo novice, da je ambulanca, za katero smo nabirale prispevke po vsej Ameriki, srečno dospela na pristojno mesto v Jugoslavijo.

Veselo je bilo ko so volile odbor, ker so se mlade žene in dekleta odzvale in sprejele v odbore, kar je velikega pomena za organizacijo. Izvolile so sledeči odbor, ki bo služil do konca leta 1948: Predsednica Frances Vider, podpreds. Tončka Urbanz, tajnica Frances Rak (3034 S. Keeler ave.), blag. Gloria Bohinc, zap. Agnes Bohinc. Nadz. odbor: Minka Alesh, Angela Zaitz in Ann Sannemann. Prosvetni odbor: Anne Beniger, Dorothy Sodnik in Ann Sannemann. Seja se bodo vršile vsako prvo sredo v mesecu v Slovenskem delavskem centru ob 8. uri zvečer. Mesečni prispevek za krožek št. 9 bo 35 centov.

V nedeljo, dne 28. sept. smo bile pa povabljene, da prisostvuemo ustanovni seji Progresivnih Slovencev v Johnstownu, Pa. Povabila nas je Mary Vidmar, zelo aktivna napredna žena, ki je sklicala ženstvo v Johnstownu in okolici na ta sestanek. Udeležilo se je 16 žena in deklet, ki so sprejele načel. izjavo Prog. Slovencev z velikim navdušenjem, pa zagotovile, da bodo pridobile čim več novih članic v bližnji bodočnosti.

Izvolile so sledeči odbor: Predsednica Mary Vidmar, podpreds. Theresa Zaller, tajnica Mary Cerv (Box 132, Tire Hill), blag. Mary Lunka, zap. Johana Klucar. Nadzorni odbor: Frances Bošich, Johana Sturm in Mary Kovacic. Prosvetni odbor: Alice Shemerl, Frances Bošich in Margaret Vadrjal. Seja se bodo vršile v domu društva Adrija št. 3 SNPJ, 904 Chestnut, Johnstown, vsako prvo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne. Krožku je bil izročen čarter št. 10 Prog. Slovencev Amerike. Mesečni prispevek za ta krožek bo 30 centov.

Po ustanovni seji krožka št. 10 je preds. Mary Vidmar povabila moške, da se skupaj pogovorijo o možnosti organiziranja odbora za svobodni tisk v Johnstownu. Vsi navzoči so bili enakega mišljenja, da je potrebno, da se tudi po drugih naselbinah organizirajo taki odbori.

O delovanju clevelandskega odbora za svobodni tisk je poročala Josephine Tratnik, tajnica tega odbora v Clevelandu, ki je obširno razložila zakaj gre, in Josie Zakrajsek, gl. tajnica Prog. Slovencev.

Andrew Vidrich, glavni odbornik SNPJ in predsednica P. S. krožka št. 10 sta poudarjala potrebo ustanovitve odbora v Johnstownu, da tudi ta naselbina prisloko na pomoč s tem, da se nabirajo prostovoljni

ni prispevki za svobodni tisk v Johnstownu in okolici. Podružnica se je ustanovila in sledeči so bili izvoljeni, da vodijo ta odbor do pribadnje seje, ki se vrši v kratkem in na katero bodo povabljena društva iz Johnstowna in okolice, da pošljejo zastopnike. Odbor je sledeči: Preds. Andrew Vidrich, taj. Mary Vidmar (328 Boyer st.), blag. Johana Klucar, zap. Mary Ukmar, pub. odbor: Jerry Gorenc, Andrew Vidrich in Mary Vidmar. Nad. odbor: Tony Ukmar, Mary Lunka in Louis Omerza. Članice Prog. Slovencev so takoj vzele nabiralne pole in si razdelile distrikte, v katerih bodo nabirale prostovoljne prispevke. Želeti je, da čitatelji teh vstic ne odrečejo, ko vas pridejo te naše žene obiskat.

Ustanovne seje krožka Prog. Slovencev in narodnega odbora za svobodni tisk so se udeležile glavna predsednica Prog. Slovencev Cecilija Šubelj, Anna Azman, Uršula Mulaj, Josephine Mežnaršič, Josephine Tratnik, Helen Mikuš in podpisana. Imele smo se prijetno, zakar se imamo zahvaliti Mary Vidmar, Johani Klucar in Mary Kovacic, ki so nam tako imenitno postregle.

Iskreno se zahvaljujem našim ženam v West Allisu in Chicagu ter Johnstownu za vso izkazano prijaznost in gostoljubnost ob času, ko sem se na tem, da se nabirajo prostovoljni

Nov slučaj, ki pokazuje, kako "A. D." širi nerodnico o razmerah v stari domovini

Bivši clevelandski rojak, o katerem je pisala, da se je tam iz obupa obesil, sam sporoča, da je živ in zdrav

Ameriška Domovina je prinesla 6. junija t. l. na prvi strani pod naslovom "Bivši Clevelandčan si je vzel v domovini življenje" sledečo novico:

"Iz Ribnice na Dolenjskem je dospelo včeraj pismo v Cleveland, v katerem poročajo, da si je rojak Anton Nosan na 23. maja vzel življenje. Nosan je živel v Clevelandu na 67. cesti. Bil je vdovec in je delal pri Erie Dye Co. na 55. cesti. Koncem letošnjega februarja je odšel v stari kraj, kjer ima več sinov.

"Kot poročajo, je najprej živel v Mariboru. Potem je prišel za domov v Ribnico na Dolenjskem, kjer je živel kake tri tedne. Toda bil je tako razočaran nad razmerami, kakor vsi drugi, da si je v obupu vzel življenje, ker nazaj v Ameriko ni mogel več.

"Natančno tako govori pismo, h kateremu nismo mi nič dodali, ker ni potreba, saj pismo dovolj pove."

Mnogi prijatelji in znanci Antona Nosana, ki je bil tu znan pod imenom Činkl, so ga obžalovali, ko so čitali to novico, saj so ga vsi poznali kot poštenjaka, ki je skrbel za svojo družino skozi vsa leta.

Mrs. Mary Zdošlak iz 1183 E. 168 St. je pa pisala pismo svoji sestri Anici Arko, v katerem jo je prosila, da ji vsaj opiše kako se je to moglo zgoditi in ta ji je odpisala sledeče:

"Ljubljana, 19. maja 1947.

"Ljuba sestra!

"Tvoje pismo od 12. junija prejela, za katero se Ti lepo zahvaljujem. Zelo si me presenetila s Tvojo novico o smrti tovariša Činkelca, Nosana, ker o tem nam ni bilo nič znano. Za vsak slučaj sem šla s Tinotom k njegovemu sinu in je bil zelo presenečen, ker je ravno prejel pismo od njega od 4. julija in mu še pošilja 500 din. Torej je vse to laž. Kdo ima koristi o taki stvari, ki temelji na laži? Ljudje, ki se udajajo utvaram in nočejo pošteno gledati resnici v obraz!

"Kar se pa Činkelca tiče, sem zvedela tele podrobnosti: Kupil

si je hišo v toplicah Laško in se mu prav dobro godi. Svoj denar 100.000 din ima naložen v banki, ostali denar pa ima pri sebi in razpolaga z njim po njegovi volji. Obiskuje svoje sinove in se počuti prav odlično. Zadnjič je govoril tudi z Logarjem in se je zelo pohvalil. To je vse, kar Ti lahko govorim o tej stvari.

"To stvar o Činkelcu bomo dali tudi tu v časopise, da bodo videli tudi tu kako lažejo. Sedaj Ti pišem to, da čim prej zveš kako je s stvarjo.

"Sprejmi srčne pozdrave od vseh, posebno od "Tvoje Anice."

Sedaj pa je prejela pismo od Nosana samega, v katerem mi piše, da je še vedno živ. Pismo se glasi:

"Laško, 26. avg. 1947.

"Draga Micka!

"Sprejmi v začetku Ti in Tvoja vsa družina nebroj pozdravov od mene.

"Tukaj se je govorilo o meni, da sem se obesil, ker mi je baše Jugoslavija vzele ves denar, ki sem ga prinesel iz Amerike, kakor v Ribnici tako tudi v Ljubljani, ter baje je bilo pisano v ameriških listih o moji smrti, a jaz sem hvala Bogu še vedno pri življenju in tudi upam, da bom še nekaj časa, ako Bog da. Rad bi pa le vedel, kdo da se vendar toliko zanima zame. Ne vem ali sem Ti pisal, da sem kupil v Laškem hišo za 5.000 dolarjev ter Ti tudi naznanim, da sem dotično hišo tudi že prodal in sem kupil pri Celju lepo hiško za isto vsoto, samo malo na hribčku; je lep razgled, lep vrt okoli ter tudi nekaj gozdičke je zraven. Prodaj sem pa radi zdravja, ker tu v Laškem imamo tako megle vsaki dan in vlažno podnebje, kar pa ne odgovarja ne meni, še manj pa mojemu sinu za zdravje. Drugič se mi tu v Laškem dopade, a sin ima pa jetiko. Sedaj mi doma, je moral iti v zdravilišče, ako se bo kaj pozdravil. Zdravnik mi je rekel, da nima nobenega upanja, ker bolezen je že par let stara, zdraviti se je začel pa malo prekasno. Radi tega sem pa kupil bolj na zraku hišo, če pride domov, da bo bolj zdrav zrak.

"Sprejmi še mnogo lepih pozdravov od mene, ter Ti želim ljubo zdravje.

"Tvoj prijatelj

"Anton Nosan".

Nosan je odšel v staro domovino 11. novembra 1946.

(Po Enakoparnosti)

Ali v novi Jugoslaviji res zanikujejo kulturne tradicije?

Milan Medvešek

Pravijo, če iščeš tršice v očesu, jo boš našel, ali z drugim besedami: ni stvari, katere ne bi mogli kritizirati, ni človeka, ki ne bi imel napak, ni države, v kateri bi bilo vse idealno in rožnato, zlasti danes ne, ko posledice zadnje vojne tepejo ves svet.

Pomudimo se malo pri Jugoslaviji. Kapitalistični svet se ljuto zaganja v njo, ker je odpravila tako zvano "svobodno" (oderuško!) podjetništvo; duhovščina kliče prokletstvo nad njo, ker je ločila cerkev od države; ubežniki in izdalci jo blajijo, ker menda mislijo, da si lahko le z blatom počistijo slabo vest. Vsa ta bratovščina je sovražna Jugoslaviji, torej ne moremo od nje v nobenem oziru pričakovati objektivne sodbe o Jugoslaviji, pač pa le grdo obrekovanje, laži in povečavane napak. Noben pameten človek, noben pošten rodoljub ne bi smel nasedati nebrzdani propagandi s te strani.

Med ameriškim Slovinci vrši to umazano delo Ameriška Domovina (slovenska Tribuna), katere ni še nikdar zagovarjala napredka, marveč le nazadnjaštvo in mrtnjastvo, danes pa je zabredla že tako globoko v močvirje, da ne okleva za dosego svojega namena niti s ponarejenjem osebnih pisem.

Toda med nami so se pričeli pojavljati tudi "kritiki" naše rojstne domovine, kateri so bili še nedavno prijateljsko razpoloženi do nje. To je toliko bolj žalostno, ker baš danes potrebuje Jugoslavija iskrenih prijateljev.

Oglejmo si kritično stališče nasproti novi Jugoslaviji, ki ga je podal v Glasu SDZ urednik A. Šabec. Najprvo naj omenim, da je Šabec navdušeno zagovarjal Jugoslavijo ob času njenega rojstva in kot tedanji urednik Enakoparnosti pošteno bičal A. D. danes pa piše v Glasu pod naslovom "Zanikanje kulturnih tradicij" med drugim sledeče:

"Čeprav je bilo obračunavanje z izdalci v novi Jugoslaviji) neumljeno in krvavo, je bilo vendar razumljivo, ker je imelo v zgodovini že nešteto predpodb. Ni pa razumljiva revolucija slovenske književnosti odnosno žurnalistike, ki odločno zanikuje vse kulturne tradicije, katerim nista edini smoter in cilj: Razvneti v množičnih strah od dela in radost upora ter radost valovanja revolucij v modernih prestolnicah. V današnji literaturi naletimo na oboževanje tistih elementov modernega sodobnega življenja, ki netivo v človeku izvirnost in nasilje ter poveličujejo: moč naglice, pesti in stroja. Čiščenje hitrosti in stroja se je izrodilo v nov religiozen kult, ki naj nadomesti religijo. Martini Krpani, Deseti bratje, Krjavlj, Kvasi in Sinovi in ostali simboli našega ljudstva ter njegovih vasi, so se morali umekniti udarnikom, njihovim železnicam, cestam in prekopom; v abecednikih so slike bomb, pušk in granat nadomestile basni in pravljice."

Urednik Š. po tej sofistčni ugotovitvi vprašuje: "Zakaj današnje strastno zanikanje kulturnih tradicij, ki so jih postavili naši najboljši: Tavčar, Pregler, Gangel in nešteti drugi? Ali je treba res ljudstvo prepričati, da mora pozabiti na vse svoje razumnisko kulturo, če hoče razumeti kolektivna čustva, ki jih ni vajeno, zato, da bi jim z vsem srcem predalo svoj jaz? Čemu pretiravati kult stroja, tehnike, naglice ter vere v moč pesti, izkratka—popolno zanikanje duhovnosti?"

Tako "razglablja" Šabec o odnosih nove Jugoslavije do kulturnih tradicij in duhovnosti. Toda oglejmo si na čem se naslanja Šabecovo zmotno dokazovanje o zanikanju vseh kulturnih tradicij v stari domovini. V prvi vrsti ga je razburilo, ker se je neki dopisnik v Ljudski pra-

vici spotaknil ob Ganglovo "Sina", dalje navaja, da je bil na usoda zadel tudi Tavčarjev "Cvetje v jeseni", v nemilost je prišel tudi "Ljubljanski zvon" in da v ljubljanskih knjigarnah vprašujejo kupce, kako more zahtevati ta nesodobni mesečnik. Torej na podlagi teh pogrešk je napisal Šabec zgolj kritiko o revoluciji slovenske književnosti, ki "zanikuje kulturne tradicije" in da je zabredla surov materializem in čiščen strojev, moči pesti itd., itd.

Utemeljevati kritiko na nek izjemah in te izjeme posplošiti, nepravilno in nepošteno! V Jugoslaviji se je izvršila evolucija, s tem pa ni rečeno, da so tudi vsi prenapeteži čez noč obrabljali v modrijane. In baš v teh izjemah je Šabec zgradil svojo kritiko in obsodbo nad novim redom v Sloveniji.

Kakor sem že v uvodu dejal, ni države, v kateri bi bilo v rožnato, tako tudi ne more bave "honky-dory" v Jugoslaviji, ki se je komaj podala v novi red.

Napake posameznikov ne smemo povečavati in jih pripisavati celoti. Ker se je nekdo, ki ni niti podpisal, obregnil v Glasu glovega "Sina", še to ni dovolj, da danes v Sloveniji zanikuje vse književne vrednote iz preteklosti, prav tako ne moremo vzeti za nekaj merodajnega, se je morda ljubljanski kritik obregnil ob kupca, ki je kupoval "Ljubljanski zvon". Ali je že nedavno prijateljsko razpoloženi do nje. To je toliko bolj žalostno, ker baš danes potrebuje Jugoslavija iskrenih prijateljev.

Josip Vidmar, literarni kritik prevajalec Molliera etc., je eden glavnih voditeljev v novi Sloveniji odnosno v Jugoslaviji. V satelju Albrecht je ljubljanski čupan; največja slovenska vezina Oton Zupančič je narodni poslanec, prav tako Božidar J. Kac, ki je tudi predsednik Ameriške demije upodabljaljočih umetnosti. Ali ti intelektualci in umetniki in mnogi drugi danes odločajo v veliki meri vladno politiko in tudi odnose narod do kulturnih tradicij? Ali ti lički slovenski vrhovi zanikajo duhovne vrednote iz preteklosti in zavračajo Martine Krpani, Desete brate, Krjavlje in drugo slovensko klasično književno delo?

Samo človek, ki ima slab namen, ali pa trenutno zablodi, ni mogel kaj takega trditi. Danes imajo v stari domovini globokejšje spoštovanje do kulturnih tradicij in splošnih duhovnih vrednot kot so ga še kdaj imeli.

Prenapeteže pa najdemo vsaki dobi in ob vsakem vremnu. Kaj vse je počenjal zvezni Mahnič z Gregorčičem in Aškercem? Ali niso li nekateri slovenski književniki zavračali Ivan Cankarja in mu očitali pesimizem, mistiko in da slika srca bolne ljudi? Pozabili se tudi nismo, da je škof Jeglič pokopal Cankarjevo "Erotiko" in jo zagal.

Take zablode in napake se pojavljajo v vsaki dobi in tudi v novi Jugoslaviji ne moremo pričakovati vsestranske popolnosti. Kako v stari domovini faktično globoko cenijo dobro literaturo in druge duhovne vrednote, da kažejo dejstvo, da je v kratki dobi po osvoboditvi zabeleženo "Naš tisk" v Sloveniji nič manj kot 850 raznih tiskov in skupni nakladi 3.971.400 izvodov! Mislim, da samo te številke jasne pričajo o odnosih slovenskega naroda do kulture kot pa je takozvani napadi na novo Jugoslavijo jo pod krinko kulture!

Naj spregovorim o tem predmetu nekaj besed še ameriški literarka Mary Seton. Ona piše "Desirano je slovenski narodski preobrat, pa ni svojstveno kulturnih vrednot iz preteklosti samo obdržati, temveč jih celo ponoviti. Vzrok za to ne

(Dalje na 2 strani)

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVEŠTOBE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

"Odpreti! Pokazati!" je velel oficir, ko je zagledal kovčege.

Oči so se mu zasvetile, ko je zagledal toliko denarja in dragocenosti. Mirno in hladno je ukazal:

"Vsakdo sme vzeti s seboj le dvesto mark. Ostalo sem!"

Pobral mu je ves denar, vso zlatino in srebrnino in vse premoženje stlačil v svojo torbo.

"Dajte mi vsaj potrdilo o tem, kar ste mi vzeli!" je moledoval Frece, ki je bil v trenutku ob vse; ob bogato trgovino, hišo, posestvo, ob vse plemenito.

Toda oficir ga je brenil z nogo, da se je kar opotekel proti kamionu. Zandarji so ju porinili na vozilo, vrgli njuna kovčega za njima, motorji so zaropotali, strašen jok in krik sta napolnila vso vas od enega konca do drugega in kamioni so naglo odpejali po klancu navzdol.

Kmalu je bilo vse tiho v Kalu. Pavlek je bil ves trep ob groze in žalosti, ko je gledal, kako so v daljavi izginili vsi njegovi znanci in prijatelji. V ušesih mu je še dolgo zvenel pretresljiv jok pregnancev. Počakal je v zvoniku, da je zapuščena vas utonila v mraku, potem pa se je spizljal zadaj za hišami do meje in se pritihoval na varno.

Nič več ni mislil na bicikel. Vse to, kar je videl, mu je za vedno izbrisalo vse igrače iz življenja. Otrok v njem se je pričel preraščati v nekaj večjega in stanovitejšega.

9

SVETO ZNAMENJE DOMOVINE

Pavlekov novi dom v Svetem Križu je bil skromen. Včasih je bila ta bajtica vinski hram, zdaj pa je vinograd opuščen in hram je počasi razpadal. Stene so bile vrgane, slamnata streha že kar črna od starosti, okenca majhna, tolikšna, da si lahko glavo skoznje vtaknil, ampak streha je bila vendarle ocela in zakrpana, peč v kamnici topla, klet dovolj prostorna za obe kravici in za Pavlekov zajček. Materine spretnosti so kmalu to beračijo spreminile v prijeten in sončen dom, čeprav so bile postelje kar iz svežih smrekovih desek zbite in prav takšna je bila miza. Tudi ta miza je bila vedno s snažnim prtom pregrnjena, ki ga je mati sama izvezla in v prtiču so bile ptice ter grozdi; majcene zavese so obkrožale okenca, nekaj slik je viselo na stenah, in zakajeni veži pa je stal piočevinast štedilnik, polica za posodo, stolček za škač, da je bila voda vedno pri roki.

Tu ni bilo Nemcev. Zdej so živeli v Ljubljanski pokrajini - v italijanskem kraljestvu. Tu prebivalci sprva niso občutili novih gospodarjev tako hudo kakor na oni strani. Fašisti so poslali svoje čete le v večje kraje, v manjših pa so se le včasih pokazali. Šole so ostale slovenske, uradništvo je ostalo na svojih mestih, vsi napisi so bili dvojezični, tako da sprva ljudstvo ni občutilo kdo ve kakšnih sprememb. Toda vse ljudstvo je navzlic temu le čutilo, da so ti zavojevalci mojstri drugačne vrste kakor Nemci. Ta njihova popustljivost je bila le navidezna, nekako prihuljena in za to popustljivostjo je bilo slutiti zahrbtno zanko.

Naše ljudstvo na Slovenskem pozna to zanko.

Toda koj v začetku so dali vedeti, da so le oni gospodarji: slovenska zastava je bila prepovedana, počasi so nastajali na šole fašistične učitelje, otroci so morali po rimsko pozdravljati, slovenska društva so bila razpuščena. Toda vsi ti ukrepi so se pojavljali počasi, mesec za mesecem je ljudstvo bolj čutilo, da nas hočejo sčasoma pomandirati in zasužnjiti, kakor so pomandri in zasužnjili naše rojake v Slovenskem Primorju, kjer so gospodovali že pet in dvajset let.

Fašistični okupator je bil zviti, pretkan, hinvanski in zahrbtn. Po vsej pokrajini je razpredel mreže vohunstva kakor ostuden pajek svoje mreže. Za denar je najemal pokvarjenca, zaslepljenca in razuzdancu, da so mu pričeli izdajati vse tiste zavedne Slovence, ki jim je ljubezen do domovine vse na svetu. Takih novih državljanov okupator ni maral. Počasi so jih pričeli zapirati, obsojati in jih vlačiti v posebna taborišča, kjer so stradali obdani od sovražnih puška in bajonetov.

"Nekako lažje se da tu na tej strani živeti, lažje dihati!" je večkrat dejal oče pozimi, ko so vsi trije sedeli pri peči in gledali skozi okenca, kako so plesale snežinke v vetru.

"V nedeljo so fašisti v vasi vse hiše popisali z italijanskimi napisi na občinsko hišo so naslikali podobo Mussolinija. Čim pa so odšli, smo vse napisali spraskali z zidov, Mussoliniju pa smo narisali dolge mušace in zraven našega partizana, ki mu kaže pest!" je navdušeno razlagal Pavlek. "Borkova mati so nam pa barve priskrbeli."

"Pa si sam to napravil?"

"Ne, saj sem vodja pionirske trojke. V trojki smo pa jaz in..."

Mati ga je nenadoma potegnila k sebi, mu pritisnila dlan na usta in mu ogorčeno dopovedovala:

"Pavlek, Pavlek, nesrečni fant, tako ne smeš nikdar govoriti! Molčec moraš biti kakor kamen. Nikdar ne smeš izgovarjati imen svojih tovarišev, nikomur ne smeš nikdar nikoli ničesar povedati, kaj si bil storil za našo stvar, tudi meni ne, ne očetu! Zdej smo vsi vojščaki, zdej se vsi s smrtno igramo. Sovražniku moramo vse prikriti, vse zatajiti. Pomisli, če bi govoril kje drugje o Borkovi materi, ki vam je dala barvo, in bi vse to slišal nekdo neobdigebraba, ki bi šel fašistom pravit... Borkova bi romala v ječo!"

No, Pavlek je bil napram drugim molčec res ko kamen. Le materi in očetu je marsikaj zapupal, toda mati ima prav. Treba je molčati, molčati, molčati!

Med ljudstvo pa so hodili noč in dan ljudje in žene, ki so jim govorili o imovini, o ljudstvu, o krivicah in ki so sejali seme sovraštva do tujca od vasi do vasi. Partizanske puške so vedno bolj pogosto pokale širom naše zemlje, fašisti pa so zaman preganjali naše aktiviste. Upor se je širil. Fantje so uhajali v gozdove. Partizani so pričeli napadati fašistične postojanke. Fašisti so bežali v večje kraje, ki so jih spreminjali v trdnjave z bunkerji in bodečo žico, utrjevali so se v zidanih hišah, obdali so se s topovi in tanki.

(Dalje prihodnjic.)

Kako so "kuharji" izvrsili načrt...

Franc Jeza

Sklenjeno je bilo, da bosta vstajala ob sedmih, toda vstajala sta šele ob četrtno na osem. "Ta ukradeni četrti ure spanca je najslajši," je imel navado reči Jože, ki je rad vlekel dreto. Sicer pa je bil prej čevljar, preden je postal minier. "Nekdaj sem kralj luknje, zdej jih pa vrta," se je šalil, kadar je na trebuhu ležal v svedrom na stisnjeni zrak v skalo na dnu predora.

Tudi Martin ni imel nič proti temu, da je zjutraj malo poležal. Toda danes se mu ni dalo. Na vrtu pred odprtim oknom so glasno cvrčali ptice. Le kadar je zagrnela eksplozija od skale v predoru, so za hip preplašeni utihli, nato pa se glasneje začvrčale. Naglo je vstal in se umil, nato je prižgal električni kuhalnik in postavil naj lonec s kavo. Medtem ko se je kava kuhala, je telovadil po sobi, da so škripale deske pod nogami. Gospodinja v sosednji sobi je potrkala z roko po zidu. Martin je veselo odtrkal.

"Daj no de mir. Stara bo že naju spet zmerjala," je zagodrnjal Jože izpod oče.

"Nasprotno, čas je, da vstanem tudi ti, zaspance," se je zasmejal Martin in začel vlačiti odejo z njega.

Jože se je oklepal z rokami in

nogami in je tako obenem z njo pristal v drugem kotu sobe.

"Le počakaj, da se vzdam, pa boš nekaj doživljal," je grozil sedeč na tleh in si mel oči. "Le kaj ti je danes?"

"Prvi pomladni dan je danes, ali ne veš?"

"Nisem več zaljubljen frkolin, zato si ne podčrtavam takšnih datumov v koledarju z rdečim svinčnikom kakor ti," je zabrdnal Jože.

"Toda ptice vendar slišiš, ali ne?"

Kosi, sinice, ščinkavci in vrabci na vrtu so priredili pravo pevsko tekmo. Gole vejice stare jablane so se zazibale kakor v vetru, ko so veselo skakali po njih. Medtem je prekipevala Martinova kava in to je spravilo Jožeta vedno v dobro voljo.

Napotila sta se proti predoru, odkoder so odmevale eksplozije. Steze, ki so peljale čez polje in travnike vrti predoru, so bile polne delavcev. Z velike ceste se je slišalo brnenje kamionov, ki so dovažali gradbeni material. Pesem motorjev je veselo odmevala v pomladno jutro. Na travnikih in med ogoni se je belila tupatam še lisa snega, toda vrhovi gora so se kopali v jutranjem soncu.

"Pa bo res pomlad, kakor pravijo," je rekel star minier, ki je prišel iz predora. Imel je nočno dnuvo v čelu predora, najbolj spredaj, kjer sta delala v dnevnih dnuvi tudi Martin in Jože. "Le škoda, da smo privrtali že tako globoko v goro, da nas sonce ne more več doseči."

"Bomo pa tem bolj vneto vrtali, da bomo čimprej spet zunaj," je dejal Jože ter si prižgal cigareto na njegovem čiku. "Kakšen pa je bil odstrel?"

"Dober."

"Pa skala?"

"Suha."

"Da bi le taka ostala."

Starec je skomignil z rameni. Bil je star minier in je vedel, da se na to človek ne more zanesti.

"Za koliko ste ponoči ušli naprej?" je vprašal Martin.

Tako so pravili delavci preseganju norme v dolžini odstrela. "Za trideset centimetrov približno, mislim."

"Če se nama posreči uiti za štrideset, bomo točno deset metrov dalje, kakor je bilo predvideno v tem roku." Iz njegovega glasu je zvenela prikrita bojaželjnost. "Zraka dovolj?"

"Dovolj. No, obilo uspeha."

"Srečno. Dobro se naspaj, da naju ne boš ponoči spet potolkel."

"Kako pa naj človek spi, če je zunaj tako krasno sonce?" je rekel stari in se s počasnimi koraki napotil čez polje proti vasi, mežikajoč v soncu.

Martin, ki je stopal po pragozovih na tiru, se je umaknil lokomotivi, ki je vlekla v predor dolgo vrsto praznih vagončkov. Tedaj se je zaslislala s ceste vesela borbena pesem in preglušila ropot motorjev.

"Aha, so že tu," so dejali minierji in hiteli vleči iz čikov. Prikorakala je mladinska brigada in se ustavila pred vhodom v

predor. Zadonelo je povelje. Toda komandir še ni utegnil zapreti ust, ko so brigadirji že drveli v predor, da je frčal pesek izpod podkovanih čevljev na vse strani.

"Človek bi mislil, da jim gre za prvenstvo pri teku čez drn in strn, ne pa za to, kdo bo pograbil boljšo lopato," so se smejali stari minierji, ko so počasi korakali za njimi v predor. "Kdo bi si bil zdej predstavljaj, da se bo mestna mladina kdaj še tako pulila za lopate."

Rovi so bili še polni dušičnega dima od razstrelov, toda od vsepovsod se je že oglašalo hrumenje svedrov na stisnjeni zrak, s katerimi so minierji na odrih vrtali v stene predora in ga razširjali. V čelu rova so mladinci v medlem soju električne žarnice in dveh karbidovk, ki sta viseli na železnih klinih, zabitih v skalnato steno, že vneto nalagali material na vagonček. Bili so najboljša delovna skupina v brigadi. Toda nakladalna skupina v čelu predora na drugi strani jim je nevarno ogrožala prvenstvo. Nič več niso pri delu hlastno zamahovali z lopatami kakor v začetku, ko jih še niso bili vajeni. Zdej jim je ročaj nalahno polzel po dlaneh, toda zamahi so bili trdni in enakovredni kakor pri stroju. Spreti in z lahkoto so vzdigovali velike skale, ki so jih prej komaj spravili na vagonček. Od daleč je bilo videti le šest lopat, ki so se v enakih presledkih zabliskale nad vagončkom, kakor lopute enakomerno se vrtečega mlinškega kolesa. Štirje mladinci pa so storili ob steni in čakali, da pridejo na vrsto. Martin in Jože sta jim veselo pokimala, ko sta se prerivala ob straneh vagončka na prej in pazila, da ju ne oplazi kateri z lopato po glavi. Privila sta v vrtno napravo nove jeklene svedre, izbrala z očmi na skali mesto za luknjo in hip nato sta se svedra na stisnjeni zrak s peklenim hrumenjem zajedla v skalno steno.

Martin je klečal na enem kolenu in rahlo uravnal sveder. Zrak v predoru je vibriral od hrumenja svedrov, njemu pa je bilo, kakor da vibrira z njimi tudi njegova duša. Polasčala se ga je čudna naslada, kakor da so odplavili ti zračni tresljaji iz njegove duše vse skrbi in vso ničevno vsakdanjost. V hrumenju svedra, ki si ga je pritiskal k prsim, je bilo nekaj veličastnega, kar ga je spravljal v pravo ekstazo. Nikoli ni bil na glasu kot pevec, toda ob hrumenju svedra je začel nehote prepevati. To je bila čudovita, divja himna dela, moči in zmage. Nehote se mu je prikradla v srce čudna ganjenost, da bi se je drugače srmoval, toda tu je ni mogel v njegovem prašnem, z oljem pomazanem obrazu nihče prepoznati. Bilo mu je, kakor da sta stekleni sveder in samo ena celota in da segajo živci njegovega telesa čisto v konico svedra in čutijo, kako se drobi skala. Pel je na vse glas in iz vse svoje duše to čudovito pesem brez besed, toda saj ni bilo besed, ki bi mogle izraziti to, kar je čutil. Nobena napisana pesem in nobeno zvonenje besed ne more vsebovati čudovite moči čustva, ki ga je vsega prevzemalo. Tej melodiji strojev so se prilagali le zmagovalni vriski, ki so se mu trgali iz dna duše. Včasih je bila ta melodija divje veličastna in zmagovalna, včasih pa, kadar se je sveder drhte in strastno zagrizel v novo tršo plast, je postala zagrizeno borbena. Nihče ga ni mogel slišati, njegov glas je uto-

MARCH OF DIMES

FIGHT INFANTILE PARALYSIS

JANUARY 15-30

nil v hrumenju motorja, le včasih, kadar je nastala za hip motnja pri dotoku zraka, je segel njegov glas do Jožeta, ki je vrtal nekaj korakov vstran. Toda še nikoli ga ni Jože vprašal, kaj pomenijo ti vriski. Vedel je, da čuti tudi Jože isto. Drugače bi se bil že vrnil k svojim kopitom.

Prišel je inženir in ugotovil točno smer ter višino, dolžino in širino rova. Mladince iz brigade so mu pomagali razpeljati vrvice. Priril se je mimo vagončka, kjer so brigadirji za hip prenehali vihteti lopate, in potresel Martina za ramena. Ta se je ozrl, kakor bi se prebudil iz sanj, ne da bi ustavil motor. Zrak, ki je pihal iz motorja, mu je mršal lase.

"No, kako gre?" je zarjul inženir, toda Martin ga je razumel le po premikanju ustnic.

"Dobro." Zadovoljno je pokimal in se obrnil. Bila sta njegova najboljša minierja.

"Kateri je že?" je zavpil, ko se je plazil ob steni vagončka nazaj v rov.

Niso ga slišali, toda razumeli so ga po kretnji.

"Enajsti!" so zavpili vsi hkrati in pokazali s prsti. Veselo jim je pomahal in izginil iz območja svetlobe.

Prvi odstrel opoldne se je dobro posrečil, kakor navadno. Toda iz stene je začela kmalu pronicati voda. V peščeni skali je bila plast gline in v njej za prst debela vodna žila.

"Zdej smo pa tam," je jezno vzkliknil Jože.

"Kje?"

"V kaši, ti bedak! Le kaj se delaš še bolj neumnega, kakor si že?"

Material je bil v resnici kmalu podoben kaši. V nekaj urah se je spremenil v velik kup blata, ki ga je bilo težko nalagati. Na dnu je bilo skoraj tekoče. Pri vsaki lopati materiala, ki ga je vrgel kdo na vagonček, je briznilo mladincem po obrazih in oblekah, da so bili kmalu ko pokriti z blatno skorjo. To popolne so naložili dva vagončka manj kakor običajno in čelna skupina z nasprotno strani predora jih je končno vendarle prekosila.

Martin in Jože sta se obupno zagrizla s svedri v skalo, da bi prišla z dobrim odstrelom spet v suho plast, toda odstrel jih je razočaral. Pojavila se je nova vodna žila. Blatna in premočena do žoze sta se vračala zvečer domov. Pred predorom sta srečala starega minierja z nočne dnine in njegovega tovariša.

(Konec prihodnjic.)

Ibrahimov mlin

(Nadaljevanje s 3. strani.)

Ibrahim je pogledal nekam zaskrbljeno brigadirja in ga vprašal:

"De, de, povej mi, kako se moj sin uči v tečaju?"

Brigadir je pogledal Ibrabima v oči, ki so radovedno povpraševale in nekam zaskrbljeno strmele v vanj.

"Včeraj je bil doma. Potožil je, da mu učenje ne gre prav gladko v glavo. Pa sem si mislil, zakaj bi se silil, če se ne bo kaj prida naučil. Doma imam tudi polno dela. Naj se torej raje vrne."

"Kaj si delaš take skrbi! Res za fanta ni lahko, saj ni znal niti pisati pošteno in računi mu delajo težave... Pa le ni tako hudo! Fant se bolj boji kot je potrebno. Boš videl, Mujo, da bo tvoj sin nekoč še dober vrtar..."

Mlinar se je nasmehnil in zaskrbljenost je izginila z njegovega obraza. Krenil je po stopnicah nazaj v mlin in povabil fanta, da se s seboj vrne v mlin. "Ne, ne, ne, v mlinu, danes mi ni sit vsak dan," je pontično fantu slive.

"Pa bo le dobro, če bo Jusuf končal šolsko vrtniškarski tečaj. Znanjši se gledal, vsaj vrt, na katerem ste posadili vsemogoče rastline. In sem si takoj mislil, da bi bil tak vrt potreben tudi naši vasi... Naše ženske tega ne znajo, čeprav vedno brskajo po zemlji."

"No, vidiš? Pa bo le tvoj Jusuf ugnal vaše ženske v kozji rog..."

"Drugerega sina sem tudi pred mesecem poslal v traktorski tečaj..."

"Oho!" se je začudil brigadir. "Da. In hčerka je tudi v brigadi. Prijavila se je za kuharski tečaj. Zakaj bi se ne učili, če se lahko? Nekoč je bilo drugače. Starejšega vzdržuje vse vas. Saj bo potreben. Kmalu bomo dobili traktor."

Po stezi so prihajali kmetje iz vasi in nosili žito. Na njihovih obrazih je bilo videti zadovoljstvo. Presipavali so zrnje

z dlani in dlan in govorili: "Lepa je, kruha bomo imeli... Pa se je le pop zmotil, ko nam je prerokoval sušo! He, he, he..."

Ibrahim je zadovoljen hodil po mlinu in se obrnil k brigadirju:

"Slabo se razumem na politiko. Končno sem pa sam postal gospodarski politik!"

"Kako meniš?"

"Naš predsednik je govoril o dviganju kadrov. Torej sem jaz poslal moj kader, naj se dvigne. Naj se le! Jaz nisem imel priključka... Zita imamo, kruha bo, traktor bomo dobili in vodil ga bo moj sin in ne vem kar še prišlo. Pravim ti pa: tak ljudska oblast velja. Če bi bil to vedel, še enkrat bolj bi se bil boril... Jekr slive, sej, saj jih je mnogo letos..."

Dunajska vest

Ameriški finančniki so prevzeli nase rešitev vprašanja Avstrije. Dolgo so premišljevali, kako in kaj, končno so se pa tako kole odločili: "Avstriji neodvisnost, nam pa Avstrijo!"

Razni mali oglasi

MOTOROLA

THE BEST RADIO PLACE IN TOWN WILL TRAIN INEXPERIENCED GIRLS AND WOMEN FOR

WIRING AND SOLDERING

STARTING RATE

95c

WITH EXPERIENCE

\$1.06

MANY EMPLOYEE BENEFITS. PAID INSURANCE. VACATION POLICY. LOW COST CAFETERIA. EDUCATIONAL PLAN, ETC. COME IN FOR AN INTERVIEW FOR THAT PERMANENT JOB FOR THE FUTURE.

MOTOROLA

648 W. AUGUSTA BLVD.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj li

VAŽNO OBVESTILO naročnikom dnevnika Prosvete

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti po PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto le prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine in eni naročnik. List Prosvete štira letno vsako, za člana \$2.00 za eno leto naročnina. Če pa želite prejeti pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sodaj ni vroka reči, da je list prodaj za člana SNPJ. List Prosvete je vseh lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval gam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upraviteljski listu. In obenem doplačati dotično vsoto listu Prosvete. Ako tega ne stori, tedaj mora upraviteljsvo znati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosvete je:	
Za Zdrav. države in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolice je... \$9.50
1 tednik in... 8.00	1 tednik in... 9.50
2 tednika in... 15.00	2 tednika in... 17.00
3 tednike in... 24.00	3 tednike in... 26.50
4 tednike in... 32.00	4 tednike in... 34.50
5 tednikov in... 40.00	5 tednikov in... 42.50
Za Evropo je... \$11.00	

Isposnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vseh lastnina.

PROSVETA, SNEJ, 2837 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo pošljim naročnino na list Prosveto vsoto \$.....

1. Ime..... Čl. družine št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sleditih članov moje družine:

2. .... Čl. družine št.....

3. .... Čl. družine št.....

4. .... Čl. družine št.....

5. .... Čl. družine št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabija za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VDSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČI V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne... Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2837-39 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois TEL. ROCKWELL 4904